

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 6.*

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.6.104>**

**УДК 338.242.2**

*Т. А. Попович,*

*аспірант, Львівський національний університет імені Івана Франка*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-7479-6664>*

## **ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА МЕХАНІЗМ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ**

*T. Popovych,*

*PhD student, Ivan Franko National University of Lviv*

## **EVOLUTION OF VIEWS ON THE MECHANISM AND INSTRUMENTS OF STATE REGULATION OF NATURAL MONOPOLIES**

*В статті розглянуто еволюцію поглядів на державне регулювання природних монополій як у світовій, так і в українській науці. Визначено основні підходи до трактування природної монополії та проаналізовано зміни у розумінні ролі держави у регуляторних процесах. Особливу увагу приділено систематизації наукових методів щодо засобів і методів державного регулювання природних монополій. Проведено порівняльний аналіз ключових теоретичних моделей на основі типології підходів: класичний, інституційний, неоінституціональний, поведінковий і цифровий. У статті описано п'ять історичних етапів трансформації регуляторної політики, від теоретичного до цифрово-платформеного, зосереджуючись*

*на змінах ролі держави та динаміці розвитку інструментарію впливу. Згідно з оглядом досліджень, проведених українськими та зарубіжними авторами, висвітлено перехід уваги від контролюючих до стимулюючих механізмів, а також необхідність досягнення гнучкості між економічною ефективністю, суспільними інтересами та стійкістю монопольних секторів в умовах трансформації економіки України.*

*The article explores the evolution of scientific views on the mechanisms and instruments of state regulation of natural monopolies, focusing on both foreign and Ukrainian economic thought. The study begins with a comparative review of definitions of natural monopoly in academic literature, emphasizing its technological and institutional foundations. A typological classification of the main scientific approaches is proposed, including classical, neoclassical, institutional, behavioral, and digital perspectives, summarized in a structured table.*

*The article identifies five key historical stages in the development of state regulatory policy towards natural monopolies: theoretical-foundational, antitrust, institutionalization, incentive-based regulation, and digital-platform governance. Each stage is characterized by specific state roles, regulatory objectives, and evolving toolkits. The progression reflects a general trend from direct administrative control to flexible, incentive-driven, and transparent regulation models.*

*Particular attention is paid to the modern challenges of regulating natural monopolies in the context of digitalization, growing infrastructure complexity, and the transformation of public expectations. The Ukrainian context is considered through the lens of aligning regulatory practices with European standards, strengthening institutional independence of regulators, and implementing performance-based approaches such as RAB regulation. A comparative table is used to highlight the differences between Ukrainian and foreign regulatory*

*models, with specific emphasis on the evolving nature of governance and accountability mechanisms.*

*The article contributes to the understanding of how state intervention in monopoly sectors adapts to structural changes in the economy and institutional environment. It is of interest to researchers, policymakers, and professionals involved in the design and reform of regulatory institutions in transition economies. The findings can be used in forming strategic directions of regulatory policy that ensure the balance of public interest, market sustainability, and innovation incentives.*

***Ключові слова:*** *природна монополія, державне регулювання, регуляторна політика, інституційні підходи, інструменти регулювання, стимулююче регулювання, цифровізація, інфраструктурні ринки.*

***Keywords:*** *natural monopoly, state regulation, regulatory policy, institutional approaches, regulatory instruments, incentive-based regulation, digitalization, infrastructure markets.*

***Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.*** Природні монополії відіграють важливу роль у структурі національних економік, оскільки забезпечують функціонування життєво важливих інфраструктурних секторів, таких як енергетика, водопостачання, залізничний транспорт і комунальні послуги. Їх існування на певному ринку пов'язана з тим, що на цьому ринку конкуренція є економічно недоцільною або технічно неможливою. Тому в таких умовах держава має виконувати роль регулятора, забезпечуючи ефективне функціонування монопольних суб'єктів, одночасно балансуючи між економічною вигодою та інтересами суспільства.

Однак упродовж останніх десятиліть спостерігається динамічна трансформація як економічного середовища, так і самих природних монополій. Вплив науково-технічного прогресу, цифровізації,

глобалізаційних процесів та зростаючого значення сталого розвитку поступово змінює саму природу цих утворень, розмиваючи межі їх традиційного розуміння. У результаті відбувається зміщення акцентів у механізмах державного регулювання: від жорсткого адміністративного контролю до гнучких економічних інструментів, що базуються на принципах прозорості, відкритості, адресності та публічного інтересу.

Актуальність проблеми посилюється також соціальним запитом на підвищення якості надаваних послуг і справедливості цінової політики в умовах, коли ціни й тарифи формуються не ринком, а регулятором. Недосконалість існуючої регуляторної моделі, її фрагментарність, а також вплив політичних чинників створюють загрозу як для економічної ефективності самих монопольних суб'єктів, так і для задоволення базових потреб населення.

У зв'язку з цим виникає необхідність глибокого осмислення еволюції поглядів на механізми та інструментарій державного регулювання природних монополій. Це включає перегляд підходів до цінового регулювання, запровадження стимулюючих моделей контролю, модернізацію законодавчої бази та забезпечення відповідності сучасним викликам і міжнародним зобов'язанням держави.

*Аналіз останніх досліджень і публікацій* У сучасному науковому дискурсі питання регулювання природних монополій розглядається як у контексті економічної доцільності, так і в площині публічної політики та адміністративно-правового впливу. Вітчизняні дослідники приділяють значну увагу як еволюції теоретичних підходів до державного впливу на монопольні структури, так і трансформації інструментарію, що застосовується в практиці регулювання.

У ґрунтовному дослідженні Герасименко А. та Гановського В. [1] проаналізовано зміну парадигми державного регулювання: від точкового обмеження монопольної влади до системного балансу між конкуренцією і контролем у рамках дозволених монополій. Автори пропонують трирівневу

класифікацію підходів: антимонопольний контроль, пряме регулювання через ліцензування та цінову політику, а також структурну трансформацію монопольних ринків через відокремлення конкурентних сегментів діяльності.

Шраменко О.В. та Полякова О.М. [2] підкреслюють, що під впливом науково-технічного прогресу та глобалізації природні монополії втрачають частину своєї «природності». Вони наголошують на необхідності застосування сучасних регуляторних моделей, здатних забезпечити ефективну інтеграцію таких суб'єктів до міжнародного ринку та гарантувати інфраструктурну безпеку в стратегічних секторах економіки, зокрема в транспорті.

Теоретичні основи державного регулювання з акцентом на принцип справедливої ціни, самоокупності та інституційної спроможності суб'єктів природного монополізму розглядають Августин Р.Р., Саприка О.Б. та Галазюк Н.М. [3]. Вони аргументують, що основним завданням держави є балансування інтересів держави, бізнесу і споживача через комплекс заходів адміністративного впливу та економічних стимулів.

Значний внесок у дослідження правових аспектів регулювання природних монополій зробив Раїмов Р.І. [4], який у своєму дослідженні сформулював доктринальне визначення адміністративно-правового регулювання природних монополій як комплексу засобів забезпечення публічного інтересу в умовах обмеженої конкуренції. Він детально розглянув правовий режим діяльності монополістів у сферах енергетики та комунальних послуг, зокрема через інструменти ліцензування, тарифікації, аудиту, а також гармонізацію національного права з *acquis communautaire* ЄС.

Окрему увагу варто звернути на аналітичну працю Якимчук О.Ф. [5], де автор окреслює сучасні інструменти державного регулювання в українській енергетиці від фіксованих і «зелених» тарифів до стимулюючого ціноутворення. Автор обґрунтовує необхідність багатофакторного підходу до

вибору регуляторної моделі з урахуванням воєнного стану та нестабільності ринкових механізмів.

На завершення, Ліщук В. зі іншими науковцями [6] систематизували підходи до регулювання природних монополій у країнах ЄС, узагальнивши принципи регуляторної політики, що застосовуються до інфраструктурних галузей, і здійснили порівняльний аналіз із українською практикою. Їхнє дослідження особливо цінне в частині демонстрації можливостей адаптації європейських інструментів до умов України.

Таким чином, існує багатогранний науковий підхід до питання державного регулювання природних монополій, але необхідно продовжувати систематизувати методологічні основи, узагальнювати досвід Європи та покращувати структуру національних інституцій регулювання в умовах економічної та політичної нестабільності.

**Формулювання цілей статті.** Метою статті є теоретико-методологічне узагальнення та критичний аналіз еволюції наукових підходів до державного регулювання природних монополій, визначення сучасних механізмів і інструментів впливу держави на суб'єкти монопольної діяльності в умовах трансформаційної економіки та вимог європейського правового поля.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Розвиток економічної теорії в контексті пошуку моделей ринку, які не відповідають класичним ідеям про досконалу конкуренцію, призвів до появи поняття «природна монополія». Дж. С. Мілль [7] і А. Маршалл [8] були одними з перших у світовій науці, хто звернув увагу на специфіку ринків із високою концентрацією виробництва. Однак тільки у наукових працях XX століття з'явилося більш системне розуміння природної монополії.

Так, підхід американського економіста Дж. Стігліца полягає в тому, що природна монополія виникає, коли один виробник може продати весь ринок товарів або послуг за нижчою вартістю, ніж декілька конкурентів. Це

результат ефекту масштабу, коли середні витрати зменшуються разом із зростанням обсягу виробництва. [9].

Сучасні зарубіжні вчені Ж. Лафонт та Ж. Тіроль визначають природну монополію як стан ринку, на якому існування більш ніж одного постачальника є економічно неефективним через технологічні характеристики, такі як незворотні інвестиції або мережна структура. Цей підхід лежить в основі регуляторної політики, прийнятої країнами ЄС щодо секторів, у яких конкурентний доступ до інфраструктури або неможливий, або нерентабельний. [10].

У сучасній українській науковій парадигмі визначення природних монополій змінено, щоб враховувати економіку перехідного типу. Таким чином, природна монополія визначається як стан товарного ринку, за якого задоволення попиту є більш ефективним через технологічні особливості виробництва, а продукція (послуга), що виробляється, не має повноцінного замінника, згідно з Законом України «Про природні монополії» [11].

У своєму дослідженні Раймов Р.І. визначає статус суб'єкта природної монополії як такий, що залежить від економічних факторів і рішень уповноважених органів. Тому на його думку, це робить природну монополію унікальною в контексті публічного адміністрування, виходячи за межі виключно економічної логіки. [4].

Розвиток методів регулювання природних монополій протягом історії демонструє загальні тенденції зміни ролі держави в економіці. Послідовне накопичення досвіду, адаптація до змін у технологіях, ринкових структурах і суспільних очікуваннях призвело до еволюції. Аналіз наукових досліджень показав, що сьогодні існує п'ять основних етапів в еволюції поглядів системи регуляторного впливу природних монополій.

1. Теоретико-засадничий етап (кінець XIX – початок XX ст.) Класики політичної економії, такі як Джон Стюарт Мілл, Альфред Маршалла були першими, хто сформулював наукові ідеї про природні монополії як об'єктивного результату технологічного прогресу [7,8]. У цей період починає

формуватися розуміння того, що конкуренція в деяких секторах, таких як водопостачання, залізниця та електроенергетика, є економічно неефективною, і що держава повинна втручатися, щоб запобігти зловживанням монопольною владою.

2. Етап адміністративного контролю (1930–1970-ті роки). Великі зловживання економічною владою великих корпорацій у Сполучених Штатах призвели до створення інструментів державного регулювання. У той час переважала концепція жорсткого регулювання тарифів, стандартів якості та діяльності монопольних компаній спеціалізованими державними органами. Формується традиційна модель прямого регулювання, яка широко використовується в Сполучених Штатах, Канаді та Великій Британії. У Сполучених Штатах було створено Федеральну комісію з енергетики, яка послужила зразком для інших регуляторів. [9].

3. Етап структурних реформ та дерегуляції (1980–2000 рр.). У 1980-х роках країни-члени ОЕСР почали лібералізувати та демонополізувати інфраструктурні сектори. Замість строгого контролю, використовувалися ринкові механізми такі як вертикальне відокремлення, стимулююче ціноутворення та приватизація. Це дозволило зберегти конкурентоспроможність у суміжних ланцюгах вартості, особливо в постачанні та збуті. Дж. Лаффонт та Дж. Тірол розробили ідею стимулюючого регулювання як альтернативи витратному принципу. [10].

4. Етап інституційної синергії (з 2000-х років до сьогодення). Публічний інтерес, сталість постачання та інноваційність є головними цілями сучасних підходів, які поєднують адміністративно-правове регулювання з ринковими стимулами. Особлива увага приділяється якості керівництва, так і прозорості процесів. Створення НКРЕКП, впровадження стимулюючого RAB-регулювання та перехід до європейської моделі регуляторного впливу за Директивами ЄС є прикладами цього етапу в Україні. [4].

5. Цифрово-платформенний етап (із середини 2010-х рр. і дотепер). Деякі вчені виділяють початок цього етапу у зв'язку з появою нових форм

монопольної влади на сучасному етапі розвитку державного регулювання природних монополій, яка характеризується концентрацією цифрових активів, даних і алгоритмів управління доступом до послуг, а не обмеженими фізичними ресурсами чи високими витратами входу, як у традиційних випадках. У цьому контексті все частіше використовуються поняття «цифрова монополія» або «платформна монополія». Ці поняття не є синонімами природної монополії в традиційному розумінні, але мають спільні риси, такі як домінування одного гравця на ринку, ефекти мережі та відсутність ефективної конкуренції [1].

У сфері критичної цифрової інфраструктури методи регуляторного впливу набувають особливої актуальності, оскільки приватні платформи поступово переймають на себе завдання, пов'язані з державою, зокрема щодо контролю за логістичними, енергетичними та інформаційними потоками. Компанії, які фактично контролюють інфраструктурні ринки, не є природними монополістами, і держава стикається з новим викликом у результаті такого регулювання. Щоб досягти цієї зміни, необхідно переосмислити основні ідеї регулювання та створити нові методи взаємодії між інституціями. Як зазначають А. Герасименко та В. Гановський, ефективна модель регулювання має включати не лише стримування чи заборону монопольної влади, але й створення «регуляторного партнерства» між державою, бізнесом і громадянським суспільством за допомогою інноваційних механізмів, таких як sandbox-пілоти, публічний нагляд і контрактне регулювання. [1].

Таким чином, зміна регуляторних моделей демонструє перехід від централізованого адміністрування до гнучких гібридних моделей, які враховують складність сучасного ринкового середовища, необхідність міцної інституції та пріоритетність публічного інтересу в умовах ризику та невизначеності.

У міру розвитку економічної думки було створено низку основних підходів до обґрунтування механізмів державного регулювання природних

монополій. Ці підходи відображають різні аспекти суспільно-економічного устрою, ступінь розвитку інституцій і стратегічні пріоритети регуляторної політики. У досліджених джерелах можна виділити наступні концептуальні підходи, які представлені в таблиці 1. Кожен підхід змінює інструменти, починаючи від директивного втручання до моделі партнерської взаємодії, заснованої на балансі інтересів держави, споживачів і компаній. Особливо важливим є адаптивне регулювання, яке дозволяє швидко реагувати на проблеми, як-от зміни на ринку або небезпеки для важливої інфраструктури.

Згідно з аналізом підходів до державного регулювання монополій, найефективнішими є ті, які поєднують антимонопольне регулювання з адміністративно-правовим захистом публічного інтересу та враховують специфіку галузі. Таким чином, сучасні методи державного регулювання вимагають не лише використання окремих інструментів, але й розробки комплексної стратегії регуляторної політики, яка гарантує економічну ефективність, соціальну справедливість і стійкість інституцій.

**Таблиця 1. Основні наукові підходи до державного регулювання природних монополій**

| Підхід                      | Характеристика                                                                                             | Типові інструменти регулювання                                                    |
|-----------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| Класичний (антимонопольний) | має на меті запобігти зловживанню монопольним становищем через заборони та санкції                         | контроль за цінами, розслідування, штрафи, примусове поділ компаній               |
| Адміністративно-правовий    | передбачає впровадження законів, які регулюють діяльність монополіста з метою захисту публічного інтересу. | ліцензування, встановлення тарифів, затвердження стандартів, управління витратами |
| Інституційно-функціональний | фокусується на тому, як державні органи та монополісти взаємодіють у сфері галузевої політики.             | наявність державних регуляторів, стратегічне планування та аудит                  |
| Структурно-реформаторський  | розукрупнення, відокремлення конкурентних сегментів і, коли це можливо, дерегуляцію                        | відокремлення від центру, приватизація та конкурентні ринки в подібних областях   |
| Стимулюючий (інноваційний)  | орієнтований на впровадження механізмів, які стимулюють інвестиції, розвиток і ефективність                | регулювання RAB, «зелені» тарифи та публічно-приватне співробітництво             |

*Джерело: сформовано на основі [1, 5,12 ].*

Аналіз розвитку підходів до державного регулювання природних монополій показує, що механізми та інструменти впливу не постійно змінюються. Вони змінюються через економічні цикли, технологічні досягнення, суспільні запити та зміни парадигм державної політики. Регуляторна практика поступово змінюється від традиційних моделей контролю за тарифами та доступом до інфраструктури до багатофакторного управління, яке враховує цифрові, соціальні та екологічні фактори, окрім економічних.

Питання балансу між свободою економічної діяльності та необхідністю захисту суспільних інтересів набуває особливої ваги. Результати дослідження показують, що найбільш ефективними виявляються підходи, які забезпечують монополістам не лише контроль, але й стійку мотивацію для інвестування, діяльності та інновацій.

Поєднання стабільного правового середовища, інституційної незалежності регуляторів і прозорості у відносинах між державою, суб'єктами ринку та споживачами є важливою умовою успішного регулювання, як це спостерігається в Україні, так і в інших країнах. У світлі сучасних труднощів ця інтегрована модель може стати основою для подальшого розвитку системи регуляторного впливу.

***Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.*** Дослідження дало змогу проаналізувати, як наукові погляди та практичні методи державного регулювання природних монополій змінилися з класичних теорій економіки добробуту до сучасних моделей, які враховують цифрові, соціальні та інституційні фактори. Від заборонних і контролюючих форм до партнерських і стимулюючих методів, історичний аналіз дозволив визначити п'ять основних етапів формування сучасної регуляторної системи. Роль держави в економіці поступово ускладняються і переходить від стримування до стратегічного моделювання поведінки суб'єктів ринку.

Дослідження показало, що ефективність регуляторного впливу залежить від гнучкості, адаптивності та збалансованості інструментів

регулювання, а не від жорсткості державного контролю. В умовах цифровізації та глобальної конкуренції надзвичайно важливо переосмислити саму природу природної монополії. Оновлення нормативно-правової бази, незалежність інституцій регуляторів, впровадження інноваційних моделей стимулюючого регулювання, створення системи суспільного моніторингу та прозорість тарифоутворення є важливими завданнями, перед якими стоїть Україна. Подальші наукові дослідження мають бути зосереджені на розробці концепції регуляторної політики нового покоління, яка дозволить державам, монополістам і споживачам ефективно взаємодіяти в умовах структурних змін економіки.

### **Література**

1. Герасименко А., Гановський В. Еволюція регулювання монополій: від заборони до стимулювання. Економіка та держава. 2024. № 2. С. 12–18. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(156\)02](https://doi.org/10.31617/1.2024(156)02)
2. Шраменко О.В., Полякова О.М. Державне регулювання природних монополій в умовах глобальної економіки та розвитку науково-технічного прогресу. Економіка і суспільство. 2018. № 16. С. 226–232. URL: [https://economyandsociety.in.ua/journals/16\\_ukr/35.pdf](https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/35.pdf)
3. Августин Р.Р., Саприка О.Б., Галазюк Н.М. Державне регулювання природних монополій: суть, завдання та методи. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.3. С. 107–113. URL: [https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20\\_3/107\\_Awgustyn\\_20\\_3.pdf](https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20_3/107_Awgustyn_20_3.pdf)
4. Раїмов Р.І. Адміністративно-правове регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у сферах енергетики та комунальних послуг : дис. . канд. юрид. наук : 12.00.07. Сумський державний університет. Суми, 2020. 241 с.
5. Якимчук О.Ф. Інструменти, форми і методи державного регулювання природної монополії в енергетиці України. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 22. С. 130–134. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.22.130>

6. Ліщук В., Ліщук М., Московчук А. Регулювання природних монополій: теорія, механізм реалізації та сучасні тенденції. Економічний вісник. 2018. № 1. С. 8–16. DOI: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-01-8-16>

7. Mill J.S. Principles of Political Economy with Some of Their Applications to Social Philosophy / Ed. W.J. Ashley. London: Longmans, Green and Co., 1909. 1045 p.

8. Marshall A. Principles of Economics. 8th ed. London: Macmillan and Co., 1920. 871 p.

9. Stiglitz J.E. Economics of the Public Sector. 3rd ed. New York: W. W. Norton & Company, 2000. 848 p.

10. Laffont J.-J., Tirole J. Competition in Telecommunications. Cambridge: MIT Press, 2000. 473 p.

11. Закон України «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 р. № 1682-III. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 30. Ст. 238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14>

12. Світлак І.І. Сутність природних монополій та особливості державного регулювання їх діяльності. Public Administration and National Security. 2020. № 1. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15949847447338.pdf>

## References

1. Herasymenko, A. and Hanovskyi, V. (2024), “The evolution of monopoly regulation: from prohibition to stimulation”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 12–18, [https://doi.org/10.31617/1.2024\(156\)02](https://doi.org/10.31617/1.2024(156)02).

2. Shramenko, O.V. and Poliakova, O.M. (2018), “State regulation of natural monopolies in the context of the global economy and scientific and technological progress”, *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 16, pp. 226–232, available at: [https://economyandsociety.in.ua/journals/16\\_ukr/35.pdf](https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/35.pdf) (Accessed 27 May 2025).

3. Avhustyn, R.R., Sapryka, O.B. and Halaziuk, N.M. (2010), “State regulation of natural monopolies: essence, tasks and methods”, *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 20.3, pp. 107–113, available at:

[https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20\\_3/107\\_Awgustyn\\_20\\_3.pdf](https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20_3/107_Awgustyn_20_3.pdf) (Accessed 27 May 2025).

4. Raimov, R.I. (2020), “Administrative and legal regulation of the activity of subjects of natural monopolies in the fields of energy and utilities”, Abstract of Ph.D. dissertation, Administrative law and process; financial law; information law, Sumy State University, Sumy, Ukraine.

5. Yakymchuk, O.F. (2024), “Instruments, forms and methods of state regulation of natural monopolies in the energy sector of Ukraine”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 22, pp. 130–134, <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.22.130>.

6. Lishchuk, V., Lishchuk, M. and Moskovchuk, A. (2018), “Regulation of natural monopolies: theory, implementation mechanism and modern trends”, *Ekonomichnyi visnyk*, vol. 1, pp. 8–16, <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-01-8-16>.

7. Mill, J.S. (1909), *Principles of Political Economy with Some of Their Applications to Social Philosophy*, ed. W.J. Ashley, Longmans, Green and Co., London, UK.

8. Marshall, A. (1920), *Principles of Economics*, 8th ed, Macmillan and Co., London, UK.

9. Stiglitz, J.E. (2000), *Economics of the Public Sector*, 3rd ed, W.W. Norton & Company, New York, USA.

10. Laffont, J.-J. and Tirole, J. (2000), *Competition in Telecommunications*, MIT Press, Cambridge, USA.

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine “On Natural Monopolies” No. 1682-III, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14> (Accessed 27 May 2025).

12. Svitlak, I.I. (2020), “The essence of natural monopolies and peculiarities of state regulation of their activity”, *Public Administration and National Security*, vol. 1, available at: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15949847447338.pdf> (Accessed 27 May 2025).

*Стаття надійшла до редакції 30.05.2025 р.*